

PINTÉR ATTILA

AZ ÜZLETRÉSZ-ÁTRUHÁZÁSI SZERZŐDÉSRŐL

1. BEVEZETÉS

A napi gyakorlatban számtalanszor kötnek a felek üzletrész-adásvételi szerződést, jogviszonyukra pedig a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) adásvételre vonatkozó szabályait rendelik alkalmazni, az ügylet jogcíme adásvétel. A jogcím választása nem véletlen, mivel a jogtörténeti hagyományok valóban az adásvételi szerződés alkalmazására kényszerítették a joggyakorlatot.

Jelen tanulmányban azonban bemutatjuk, hogy a Ptk. fogalomrendszerébe nem illeszthető be az üzletrész-adásvételi szerződés a jogcím érvénytelensége miatt, valamint kísérletet teszünk a helyes jogcím megtalálására és megvizsgáljuk annak hatását a további joggyakorlatra.

2. A KORÁBBI SZABÁLYOZÁS SAJÁTOSÁGAI

A mélyebb jogtörténeti kitekintést most mellőzve, a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvénnyel (a továbbiakban: régi Ptk.) kapcsolatos releváns rendelkezéseit indokolt megvizsgálani.

A Gt. IX. fejezetének 2. címe többször rendelkezik az üzletrész átruházása kapcsán az üzletrész-adásvételi szerződésről. A régi Ptk. 365. § (1) bekezdése rendelkezett az adásvételi szerződés szabályairól, amely alapján az eladó a dolog tulajdonát volt köteles átruházni a vevőre és a dolgot a vevő birtokába bocsátani, a vevő pedig köteles volt a vételárat megfizetni és a dolgot átvenni. A régi Ptk. 94. §-a szabályozta a dolog fogalmát,

miszerint minden birtokba vehető dolog tulajdonjog tárgya lehetett.

A Gt. 121. § (1) bekezdésének fogalomhasználatában a társaság bejegyzését követően a tagok jogait és a társaság vagyonából őket megillető hányadot az üzletrész testesíti meg.

Kijelenthető tehát, hogy az üzletrész a régi Ptk. értelmezésében nem tekinthető dolognak, így a Gt. üzletrész-adásvételi szerződésre vonatkozó rendelkezéseit a bírósági gyakorlatnak kellett feloldania. A Szegedi Ítéltábla Gf. 30.296/2013/5. sz. határozata rögzíti, hogy „Az üzletrész »nem dolog«, hanem olyan tagsági jogokat megtestesítő vagyoni értékű (immateriális) jogosultság összessége, amely a jog hasznosítása és a rendelkezés (átruházás) során »dolog« módjára viselkedik. [...] A Kft. üzletrész átruházása, értékesítése esetén analóg módon a Ptk.-nak a dolog tulajdonjogának átruházásánál alkalmazott szabályai megfelelően irányadók.” (Hasonló tartalmú határozatok: BH 1994.202., ÍH 2009.75., BH 1994.2012., de vö.: BH 1998.238., amely szerint az üzletrész nem dolog, így ara a dolog hibás teljesítésének szabályait sem lehet alkalmazni.)

Bár a dologfogalommal kapcsolatos logikai hézagot a bírósági gyakorlat megpróbálta kitölteni, számos kérdés megválaszolatlan maradt. Így például az, hogy mikor száll át az üzletrész feletti „tulajdonjog”, vagy hogy a felek közötti – alapvetően kötelmi jogi – üzletrész-adásvételi szerződés milyen kapcsolatban áll a társasági joggal, így különösen az átruházás Gt.-ben rögzített, társaságnak való bejelentési kötelezettséggel. (Lásd Wellmann György: A társasági, illetve a polgári jogban mi lehet tulajdon, és ebből következően apportálás, illetve átruházás tárgya. *Gazdaság és Jog*, 2003/10. 11–14. o.).

3. A DOLOG, A JOG ÉS A KÖVETELÉS ÁTRUHÁZÁSÁNAK SZABÁLYAI A PTK.-BAN

Álláspontunk szerint a Ptk. hatálybalépésére tekintettel a fenti joggyakorlat a továbbiakban nem tartható fenn.

A Ptk. szóhasználata mellőzi az üzletrész adásvételére vonatkozó utalásokat, sőt még az üzletrész-adásvétellel kapcsolatos elővásárlási jog is kikerült a normaszövegből, még akkor is, ha egyébként az „üzletrész másokat megelőző megszerzésére irányuló jog” jogintézménye úgy tűnik, lényegében nem különbözik az elővásárlási jog szabályaitól, sőt arra az elővásárlási jogra vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni [Ptk. 3:166. § (2) bek.].

Lényegét tekintve azonban nem változott sem a dolog, sem pedig az adásvételi szerződés fogalma, mivel tulajdonjog tárgya továbbra is kizárólag birtokba vehető testi tárgy lehet, az adásvételi szerződés pedig dolog tulajdonjogának átruházására irányul [5:14. § (1) és 6:215. § (1) bek.].

Ugyanakkor teljesen új jogi helyzetet teremt a Ptk. 6:215. § (3) bekezdése szerinti rendelkezés, miszerint a dolog adásvételére vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni arra a szerződésre is, amelyből jog vagy követelés visszerthes átruházására vonatkozó kötelezettség fakad. Amennyiben a jog vagy követelés átruházására ingyenesen kerül sor, úgy az ajándékozás szabályait kell megfelelően alkalmazni [6:235. § (3) bek.].

Felvetődik tehát a kérdés, hogy a Ptk. Harmadik Könyve szerinti „az üzletrész pénzzolgáltatás ellenében történő átruházása” kifejezés vajon milyen jogi alapon, milyen jogcímet jelent?

Amennyiben az üzletrészt dolognak tekinthetjük, úgy a kérdés rendkívül egyszerűen megválaszolható, mivel az adásvételi szerződés tárgyai főszabály szerint dolgok. Csakhogy álláspontunk szerint a Ptk. dologfogalmába nem fér bele az üzletrész, mivel az nem birtokba vehető testi tárgy, hanem jogok és kötelezettségek összessége.

Gál Judit hasonló témában írt értekezésében részletesen elemzi az üzletrész átruházásának lehetséges jogcímeit és kijelenti, hogy „[M]iután az elővásárlási jog az adásvétel különös nemei közé tartozik ma is és az új Ptk. szerint is, leszögezhető, hogy – noha az üzletrész nem lehet tulajdonjog tárgya, adásvételi (ajándékozási, cserre) szerződés nem köthető rá és elővásárlási jog sem érvényesül pénzzolgáltatás fejében történő átruházásánál –, de quasi-adásvétel, quasi-ajándékozás és quasi-csereszerződés, valamint quasi-elővásárlási jog tárgya lehet, és így – véleményem szerint – tulajdonjog tárgyává is válhat, miután a joghoz és követeléshez hasonlóan az átruházás az adott vagyoni elem (vagyontárgyat sajnos nem mondhatok) feletti teljes rendelkezési jog átszármasztatását kell jelentse.” (Gál Judit: *Üzletrész-átruházás az új Ptk. szerint. Céghírnök*, 2013/9., 8. o.)

A szerző álláspontját főként a Ptk. 6:215. § (3) bekezdésére [és értelemszerűen a Ptk. 6:235. § (3) bekezdésére] alapozza, mivel a Ptk. az adásvétel (és az ajándékozás) szabályait rendeli alkalmazni a jogok és követelések átruházása esetén is. Véleményét indokolja továbbá a Ptk. 3:165. §-a, amely az üzletrészen fennálló közös

tulajdonról rendelkezik, így logikus, hogy az üzletrész a tulajdonjog tárgya, továbbá az üzletrészárverés során is egyetlen alkalommal az üzletrészre vonatkozó elővásárlási jog gyakorolhatóságáról rendelkezik [3:179. § (2) bek.].

Gál Judit véleményével kapcsolatban az alábbiakat rögzítjük:

a) Az üzletrész semmilyen körülmények között sem lehet tulajdonjog tárgya. Ez még abban az esetben is így van, ha valamely oknál fogva az üzletrész átruházására az adásvétel (ajándékozás) szabályait kellene alkalmazni, mert ez akkor sem jelentene többet, mint hogy egy dolognak nem minősülő társasági részesedést ezen szabályok szerint lehet átruházni. De ez még nem validálja az üzletrész dologi minőségét. (Ilyenre egyébként gyakori példát jelenthetnek az egyes szellemi alkotásokhoz kapcsolódó jogok, amik szintén nem minősülnek dolognak, de – több jogszabályi utalással – végső soron az adásvétel vagy az ajándékozás intézményét kell rájuk is alkalmazni.)

Véleményünk szerint, amennyiben a jogalkotónak valóban feltett szándéka lett volna, hogy az üzletrészt dologként kezelje, úgy vagy ennek megfelelően határozza meg a dolog fogalmát (ami a magyar jogtörténetben eddig példátlan változás lett volna), vagy a dolog fogalmát kiterjeszti az üzletrészre is, ahogy egyébként azt a részvény (mint értékpapír) esetében meg is teszi.

b) Nem lehet messzemenő implicit következtetéseket levonni a Harmadik Könyv szövegezéséből az Ötödik Könyv dologfogalmán átvezetve, a Hatodik Könyv szerinti adásvétel szabályaira vonatkozóan, csak azért mert a jogalkotó közös tulajdonú üzletrésztől és egyetlen alkalommal elővásárlási jogról rendelkezik. Ha pedig ez valóban így van, akkor azzal kapcsolatban merülnek fel komoly értelmezési aggályok, hogy az üzletrész átruházására vonatkozó ezen kívüli, teljes joganyag miért nem ezt az egyszerűbb kodifikációs módszert alkalmazta és tekintette önmagában az üzletrészt dolognak és miért kellett létrehozni az „üzletrész pénzzolgáltatás ellenében történő átruházása” és az „üzletrész másokat megelőző megszerzésére irányuló jog” kifejezéseket, holott alkalmazhatóak lettek volna a jól bejáratott és ismert adásvételi szerződés és elővásárlási jog kifejezések is.

Attól tartunk, hogy a társasági jog korlátolt felelősségű társaságokra vonatkozó szabályai között egyetlen alkalommal előforduló elővásárlási jog kifejezés, inkább a Ptk. szövegezésével kapcsolatos aggályok hosszú sorát gyarapítja, de ezekből az üzletrész dologi minőségét levezetni nem lehet.

c) Nem ennyire egyszerű a helyzet a Ptk. 6:215. § (3) és 6:235. § (3) bekezdései szerinti azon szabályokkal, hogy az adásvétel (ajándékozás) szabályait a jog vagy követelés átruházására is megfelelően alkalmazni kell. E rendelkezéseket Gál Judit is vizsgálta, így érdemes még egyszer górcső alá venni, hogy mit is ért a Ptk. citált rendelkezése jogon és követelésen.

Először is indokolt rögzíteni, hogy a Ptk. nem jogokról és kötelezettségekről mint olyanról rendelkezik, ami a szerződések sajátjai [Ptk. 6:58. §]. Ilyent talán nem is tehet, mert a szerződésátruházás (teljesen más kontextusban, de hamarosan ismét elemzésre kerülő) intézménye alapján ezen fogalomhasználat a szerződés-

sek átruházását jelentené, amely a külön intézményi szabályokra tekintettel redundancia lenne.

Sajnos sem a miniszteri indoklás, sem a Ptk. kommentárjai nem adnak iránymutatást a tekintetben, hogy vajon mit kell jognak, és mit kell követelésnek tekinteni.

Indokolt tehát a Ptk. kötelmi jogi könyvét fellapozni és részletesen megvizsgálni, hogy a jogok átruházására (jogátruházás), vagy a követelések átruházására (engedményezés) irányuló jogintézmény szabályain keresztül, az adásvételi szerződés útján átruházható-e az üzletrész.

i) A jogátruházás

A Ptk. 6:202. § (1) és (2) bekezdése alapján (néhány kivételtől eltekintve) a jogosult jogát másra átruházhatja. A jog átruházással való megszerzéséhez az átruházásra irányuló szerződés vagy más jogcím és a jogátruházás szükséges. A jogátruházás az átruházó és az új jogosult szerződése, amellyel az új jogosult az átruházó helyébe lép.

Vajon jogátruházással, és az erre irányuló szerződéssel (esetünkben az adásvételi szerződéssel) átruházható az üzletrész?

A Ptk. nem határozza meg, hogy a jogátruházásnál mi tekinthető jognak, de talán elégedjünk meg mi is a kommentár álláspontjával, miszerint a forgalomképes anyagi jogok ruházhatók át, kivéve, ha ezt a jogszabály megtiltja. Ilyennek tekinthető például a szoftveren, adatbázison a szerzőt megillető vagyoni jogok, vagy a tőzsdei ügyletben kikötött opció vagy elővásárlási jog stb.

Bár álláspontunk szerint fel sem merülhetne, hogy az üzletrész elemeit képező jogosultságok jogátruházás tárgyai lehetnének, de ha még (feltételezve, de nem megengedve) el is fogadjuk, hogy e jogosultságok jogátruházással átszállhatnak, azaz adásvételi szerződés tárgyát képezhetik, még úgyis az üzletrész per definitionem elemét képező kötelezettségek átruházására a jogátruházás alkalmatlan intézmény.

ii) Az engedményezés

A Ptk. 6:193. § (1) és (2) bekezdése alapján a jogosult a kötelezettel szembeni követelését másra ruházhatja át. A követelés átruházással való megszerzéséhez az átruházásra irányuló szerződés vagy más jogcím és a követelés engedményezése szükséges. Az engedményezés az engedményező és az engedményes szerződése, amellyel az engedményes az engedményező helyébe lép.

Kétségtelenül vannak az üzletrészt átruházónak a társasággal szemben fennálló pénzbeli követelései, amiket az engedményezéssel másra átruházhat, így valóban lehet erre irányuló adásvételi szerződést kötni. Ilyennek tekinthetjük tipikusan az osztalék fizetésére irányuló követelést.

Érdekes felvetés azonban, hogy engedményezhető-e a nem pénzben kifejezhető igények, mint például a taggyűlésen való részvétel vagy a szavazáshoz való jog? Véleményünk szerint e tekintetben változatlanul irányadónak tekinthetjük régi jogunk szerinti alapvetést, miszerint az engedményezésnek nem maga a jog, hanem az abból származó követelés a tárgya.

De még ha lehetne is engedményezni a társasággal szembeni minden követelést, akkor sem felejtethetjük el, hogy az engedményezéssel csak a követelések ruházha-

tók át, és köthető erre irányuló adásvételi vagy ajándékozási szerződés, de az engedményezés nem viszi át a társasággal szembeni jogosultságokat.

Mármint beláttuk tehát, hogy egyrészt az üzletrész nem tekinthető dolognak, de még csak a jogátruházás, vagy az engedményezés szabályai szerint sem tudjuk alkalmazni sem az adásvétel, sem az ajándékozás szabályait. Akárhogy is bizonyítottuk eddig az ellenkezőjét, a napi gyakorlatban számolatlanul kötöttek az üzletrész átruházására irányuló szerződések, amelyek következtében megvalósuló tagcseréket a cégbíróságok rendre be is jegyzik. Ezen szerződésekben az üzletrészt átruházó fél a társasági jogviszonyából származó valamennyi jogtól és követeléستől szabadulni akar, míg az üzletrészt megszerző fél mindezen jogokat és kötelezettségeket egységesen, kivétel nélkül szerzi meg. A felek feltehető szerződési szándéka tehát az, hogy az átruházó szabaduljon a társasági jogviszonyból, míg a szerző fél a kötelelem egyéb elemeinek változása nélkül lépjen be e jogviszonyokba.

Felhívjuk a figyelmet, hogy a felek szándéka ebben a szerződésben nem az, hogy az egyes jogosulti, vagy kötelezeti pozícióban következzen be alanyváltozás, így nem értelmezhető (ezért sem) jogügyletükre sem a jogátruházás, sem az engedményezés, sem pedig a tartozásátvállalás. Az üzletrész-átruházó ügyleteknél nem a kötelemben következik be változás (pl.: jogosulti alanycseré), hanem magában a társasági jogviszonyban. Alig vitatható módon az üzletrész megszerzőjére száll át nemcsak az osztalékhoz való jog, hanem a taggyűlésen való felszólalás joga, vagy a társasági jogi jogvitában a keresetjoga, de egy esetleges pótbefizetési kötelezettség teljesítésének a kötelezettsége, vagy a tőkeemelésnél az elsőbbség joga is ezen ügylet keretei között száll át.

Fentiekre tekintettel nem értünk egyet Gál Judit fent már idézett azon álláspontjával sem, hogy az üzletrész átruházó ügylet „quasi-adásvétel, quasi-ajándékozás és quasi-csereszerződés, valamint quasi-elővásárlási jog” tárgya lehet.

Összességében tehát megállapíthatjuk, hogy az üzletrész pénzszolgáltatás ellenében történő átruházásának érvényesen nem lehet jogcíme az adásvételi szerződés, ingyenes szerzés esetén pedig az ajándékozás.

4. A SZERZŐDÉSI POZÍCIÓ ÁTRUHÁZÁSA, MINT ÜZLETRÉSZ-ÁTRUHÁZÓ ÜGYLET

A kérdés most már úgy tehető fel, hogy vajon lehet-e definiálni a társasági jogviszonyt szerződésként? Ha igen, akkor különösebb tennivalónk nincsen, mivel a jogalkotó a szerződésátruházás intézményével minden további kérdést megválaszol, mivel fent beláttuk, hogy a társasági jogviszonyok egyik pozíciójában következik be alanycseré.

Gál Judit hivatkozott tanulmánya elvi érveléssel zárja ki a szerződésátruházás alkalmazhatóságát, az alábbi főbb megállapítások szerint:

- az üzletrész nem határozható meg kizárólag szerződési pozícióként,
- a szerződésátruházás a társasági jogban a társaság, az átruházó tag és az új tag között kötötte,

– ha mégis szerződésátruházás lenne, akkor erre a miniszteri indokolásnak ki kellett volna térnie.

Kezdjük az utolsó érveléssel: nincs tudomásunk olyan jogszabályról, normáról vagy bármilyen konvencióról, hogy akármilyen törvényi koncepcióváltás kizárólag akkor érvényes, hatályos, ha azt a miniszteri indokolás kifejezetten rögzíti.

Azzal kapcsolatban, hogy a szerződésátruházás milyen felek között jön létre, az alábbiakat kell rögzíteni. A szerződésátruházás mindig a szerződésből kilépő, a szerződésben maradó és a szerződésbe belépő fél megállapodása [Ptk. 6:208. § (1) bek.]. A társasági szerződésnek nem alanya maga a társaság, a társaság nem írja alá a saját társasági szerződését, így a társaság a szerződésátruházásban sem lesz szerződő fél. Persze, azt nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a társasági szerződés rendszerint több tag között jön létre, azonban nem látjuk akadályt, hogy a szerződésátruházó szerződést is több szerződésben maradó fél írja alá. Mutatis mutandis, ha a társaságnak csak egy tagja van, akkor a szerződésben maradó felek száma nulla, így ezen a szerződési pozíción nem szerződik senki, de attól az ügylet még szerződésátruházás.

A szerződésátruházással kapcsolatos első érv komoly jogdogmatikai kérdéseket feszeget, a társasági jog vagy talán a polgári jog gyökeréig nyúlik vissza: mi a szerződési pozíció? A szerződési pozíció, mint kötelmi pozíció nem más, mint jogok és kötelezettségek összessége [rég Ptk. 198. § (1) bek. és az új Ptk. 6:58. §]. A jogok és kötelezettségek halmazának megszerzésénél teljesebb pedig semmi sem lehet, ezzel definiálható bármely entitás jogi léte. A másik oldalról megközelítve a kérdést: ha nem írható le a tag helyzete kötelmi pozícióként, akkor bármely e dolgot témájában született okfejtés pusztába kiáltott szó, mert ebben az esetben eleve kódolt, hogy nincs és nem is lehet érvényes jogcímet találni az üzletrész átruházására, mert nincs mit átruházni, hiszen nincsen kötelmi pozíció. A jogi helyzetnek ezt az őskősz állapotát talán elvethetjük és el is tudjuk fogadni az állítást, hogy van értékkel rendelkező „jelenség”, amit át lehet ruházni (az üzletrész), a szerződési pozíciók pedig ebből deriválhatók: van, aki átruházza az üzletrészt és van aki megszerzi azt.

Helyesebb azt a kérdést feltenni, hogy vajon kik között vannak kötelek? Különösebb bizonyítás nélkül fogadjuk el azt is axiómaként, hogy kötelek vannak a tag és a társaság között (pl.: a tag szavazhat a taggyűlésen, köteles pótbefizetést teljesíteni, jogosul osztalékot felvenni stb.). Ilyen kötelmi rációkat találunk a tagok egymás közötti viszonyaiban is (pl.: elővásárlási jogok, apportért való felelősség, a létesítés érvénytelenségével kapcsolatos tagi [egyben kötelmi] jogok stb.). A szerződésátruházásnál alapvetően, hogy a szerződésátruházáshoz valamilyen szerződő félnek és a szerződésbe belépő félnek is hozzá kell járulnia („háromoldalú kötelek”). Ebből viszont ismét úgy tűnik, mintha a társaság is alanya lenne a szerződésátruházásnak. A társaság léte azonban független a tagok változásától. A társaságot valójában nem érinti és nincs rá jogi lehetősége, hogy befolyásolja tagjainak változását, a társaság és bármely mostani vagy későbbi tagjának jogai és kötelezettségei függetlenek a tag személyében bekövetkezett változásoktól.

Fentiekből adódik, hogy a szerződésátruházás kizárólag a szerződési pozícióban hoz létre változást, abban a szerződésben, amiben a tagok a szerződő felek. A tagi pozíció igenis leírható szerződési pozícióként, ami ilyen formában már a szerződésátruházással átruházható. A szerződésátruházás alkalmazása esetén nincs kollízió az üzletrész átruházásához kapcsolt másik törvényi fogalommal, az üzletrész másokat megelőző joggal kapcsolatban sem, mivel:

– ugyan az elővásárlási jog kizárólag az adásvételhez tapad,

– a törvény nem elővásárlási jogot teremt, hanem új intézményt hoz létre az üzletrész másokat megelőző megszerzésének jogával, ami nem az adásvételhez, hanem az üzletrész pénzszolgáltatás ellenében történő átruházásához tapad,

– ami pedig tökéletesen megfelel a szerződési pozíció átruházásának.

A helyzetet persze nem könnyíti a szerződésátruházással kapcsolatos egyéb részletszabályok léte, mint például a beszámítási tilalom, vagy a biztosítékok megszüntése. Kérdéses lehet ugyanis, hogy például egy üzletrészt terhelő zálogjoggal, az üzletrész értékesítése során mi fog történni? Nem lehet nem észrevenni, hogy a téma szempontjából a probléma csak látszólagos: ha nem a társasági szerződést biztosítja a zálogjog, akkor az alanycsere miatt nem is szűnhet meg a zálogjog, mivel az egyébként biztosított szerződés (pl.: egy kölcsön-szerződés) viszonylatában nincs változás. Ilyen esetben az üzletrészt megszerző személy terhelten szerzi meg az üzletrészt. Álláspontunk szerint ugyanez a helyzet például az üzletrészt terhelő eladási vagy vételi kötelezettségek esetében is: az üzletrész átruházása esetén az üzletrész megszerzője terhelten szerez üzletrészt.

Természetesen azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy amennyiben a szerződésátruházás a helyes jogintézmény, úgy valamennyi tagnak alá kell írni a szerződésátruházó szerződést. Ez a mindennapi gyakorlatban nonszensz, és az üzletrész szabad átruházhatóságának elvét is sérti, mivel akármelyik tag, akarata ellenére a társaságban tarthatja a kilépni szándékozó tagot. A gyakorlatnak azonban ilyen jogot lerontó hatása nem lehet, márpedig fent beláttuk, hogy nincs jogi indok arra, hogy miért nem a szerződésátruházás a helyes jogintézménye az üzletrész átruházásának.

Érdemes azonban még egy szempontból megvizsgálni a kérdést. Mindeddig az üzletrész-átruházás kontraktuális oldalát vizsgáltuk, vagyis azt, hogy miként hat ki az üzletrész-átruházó ügylet az üzletrészt átruházó, az üzletrészt megszerző tagra és esetleg ennek milyen kihatásai lehetnek a többi tagra. Ennek társasági jogi vetülete, hogy vajon az üzletrész-átruházásnak milyen hatása lehet a társaságra? Alapvetően élel rögzíthetjük, hogy semmilyen, mivel régi paradigma, hogy a jogi személy léte független a tagságában bekövetkezett változásoktól. Ez olyannyira így van, hogy a Ptk. 3:168. § (1) bekezdése kifejezetten rögzíti is, hogy az üzletrész átruházása a társasági szerződés módosítását nem igényli. Ez csak azért lehet így, mivel nincsen olyan jogviszony, ami az átruházás következtében a társasági jogviszonyokban változna. Ezt a Ptk. 3:169. §

(1) bekezdése is megerősíti: az üzletrész átruházása esetén az átruházónak a tagsági jogviszonyból eredő jogai és kötelezettségei az üzletrész megszerzőjére szállnak át. Itt most csak az összehasonlítás kedvéért emlékeztetünk a szerződésátruházást szabályozó Ptk. 6:208. § (2) bekezdésére, miszerint a szerződésbe belépő felet megilletik mindazon jogok, és terhelik mindazon kötelezettségek, amelyek a szerződésből kilépő felet a szerződésben maradó féllel szemben a szerződés alapján megillették és terheltek. Úgy tűnik, hogy a szerződésátruházás lényegét jelentő 6:208. § (2) bekezdése szerinti meghatározás minden lényeges elemében megegyezik az üzletrész-átruházás legfőbb szabályát definiáló Ptk. 3:169. § (1) bekezdéssel.

Összességében tehát megállapíthatjuk, hogy nincs különösebb indoka azt kizárni, hogy az üzletrész-átruházó ügyletek valójában szerződésátruházó szerződések. Ezt sem kontraktuálisan a tagok között inter pares, sem pedig társasági jogilag, a társasággal szemben nem tudjuk kizárni. Állítjuk tehát, hogy az üzletrész-átruházás olyan speciális átruházó ügylet, amelyre mögöttesen a szerződésátruházás szabályait kell alkalmazni.

5. AZ ÜZLETRÉSZ-ÁTRUHÁZÁS MINT SUI GENERIS JOGINTÉZMÉNY

Érdeemes végezetül arra az esetre is gondolni, hogy amennyiben a jogalkotó az üzletrész-átruházással olyan sui generis jogintézményt kívánt létrehozni, amely mint modus, egyben önmaga jogcíme is, úgy ez a jogi helyzet miként kezelhető? Vagyis nincsen mögöttesen sem adásvételi szerződés, sem szerződésátruházás, sem semmilyen más modus, de még csak jogcím sem, mert az üzletrész átruházása egy olyan teljes és egyedül álló jogintézmény a Ptk. Harmadik Könyvében, amely egymaga képes az üzletrész feletti teljes rendelkezési jogot átvinni.

Elvi akadályát nem látjuk ennek a gondolatnak. Mégis, egy ilyen átruházó ügyletben, ha a felek egyéb rendelkezéseket nem kötnek ki (pl.: egy, a Ptk. megfelelő jogszabályhelyére, mint alkalmazandó jogra vonatkozó utalást), akkor kérdéses lehet, hogy kell-e alkalmazni a Ptk. kötelmi jogi szabályait? Mert, ugyebár a sui generis jogintézmény önmagában teljes, más szabályokat nem kell figyelembe venni. Ha viszont mégis alkalmazandóak erre az esetre is a kötelmi jogi rendelkezések, akkor ismét joggal kell feltennünk a kiinduló gondolatunk szerinti „mi a helyes jogcím?” kérdést.

Amennyiben a felek jogügyletükre a Ptk.-t rendelik alkalmazni, akkor vajon annak melyik részét és hogyan kell figyelembe venni? Csak példaként: alkalmazhatóak-e további kikötés nélkül a jog és kellékszavatossági szabályok, a részletvétele, a teljesítés idejére, helyére vonatkozó rendelkezések stb.?

Az üzletrész-átruházás sui generis jogintézményként történő minősítését nem tudjuk kizárni, igaz kifejezetten indokolni sem. Az azonban biztos, hogy egy ilyen gondolat több – főként rendszertani – kérdést vet fel, mint amennyit megválaszol.

6. ÖSSZEGZÉS

A jog elvileg tökéletesen zárt rendszer. Nincs és nem is lehet olyan élethelyzet, amely – legalább alapvető szinten – nem került szabályozásra. Elvileg.

Az üzletrész átruházására irányuló szerződések mindennapos jogügyletek, amelyek attól függetlenül, hogy a felek az „üzletrész-adásvételi szerződés” címet adják szerződésüknek, teljességbe mennek. A szerződés címetől függetlenül a szerződő felek rendszerint a Ptk.-ra, azon belül pedig az adásvételi szerződésre hivatkoznak és az adásvételi szerződés szabályait rendelik alkalmazni szerződésükre.

Dolgozatunkban egyértelműen igazolást nyert, hogy az üzletrész nem dolog, így – mivel az adásvételi szerződés tárgya mindig dolog – az adásvételi szerződés szabályai sem alkalmazhatók rá. Megállapítottuk azt is, hogy a továbbiakban nem tartható fenn az a bírósági gyakorlat, amely „quasi” adásvételi szerződésként kezeli az üzletrész átruházására vonatkozó szerződéseket, mert az contra legem értelmezés lenne.

Érvénytelenek lennének tehát az üzletrész-adásvételi szerződések? Nos, annak biztosan nincs akadálya, hogy a szerződő felek a saját kontraktusukra az adásvétel szabályait rendeljék alkalmazni, még akkor is, ha egyébként az üzletrész nem dolog. Ez belefér a felek szerződési szabadságába, és önmagában nem teszi érvénytelené a szerződést mint érvénytelen jogcím alatt kötött szerződést. Egyszerűen a felek az adásvételi szerződés szabályait és nem annak jogcímét tekintik alkalmazandónak. Ezzel a törvényi hivatkozással meghatározzák pl.: a jogszavatosságra, a részletvételeire vagy éppen a tulajdonjog átszállásának helyére és idejére vonatkozó szabályokat, ahelyett, hogy ezeket mind beleírnák a szerződésükbe. Ugyanakkor egy ilyen kikötés még nem legitimálja a jogcímet, csak a szerződésekre általában vonatkozó diszpozitivitás elve alapján egy konkrét jogszabály egyes konkrét szabályait alkalmazzák.

Amennyiben fenti eszmefuttatásunk igaz, úgy a felek jogviszonyát egyetlen jogintézmény képes tökéletesen leírni, ez pedig a szerződésátruházás. A felek viszont a legkritikább esetben kötnek háromoldalú szerződést, így megállapodásuk, mint jogszabályba ütköző, semmis lesz. Természetesen az egyszemélyes társaságok esetén, valamint akkor, ha valamennyi tag egy szerződésben ruházza át az üzletrészét, esetleg a felek megállapodása egyéb oknál fogva megfelel a szerződés-átruházás szabályainak, úgy érvényes ügylet jön létre.

Érthető álláspont, hogy a jogalkotó nem kívánta a régóta fennálló dologfogalmat annyira felpuhítani, hogy abba az üzletrész fogalma is beleférjen. Az is elfogadható, hogy ettől a gondolattól vezérelve az üzletrészre sem rendelte alkalmazni az adásvétel szabályait. Viszont úgy tűnik, hogy ez a dogmatikai tisztaság gyakorlati kérdéseket vetett fel, amit aligha tud feloldani a joggyakorlat. A legegyszerűbb megoldás talán mégiscsak az lenne, ha dolog fogalmának 5:14. § (2) bekezdése szerinti kiterjesztését az üzletrészre is megfelelően alkalmazni kellene.